

Nová právní úprava přeměn obchodních společností

JUDr. Ivan Rada, Ph.D., Mag. Thomas Rechberger

Úprava přeměn obchodních společností a družstev byla dosud obsažena v obchodním zákoníku a vyznačovala se určitými nedostatky, jejichž odstranění si vetknul za cíl nový zákon o přeměnách obchodních společností a družstev č. 125/2008 Sb., v platném znění (dále jen „zákon o přeměnách“), s účinností od 1. července 2008.

- Do nynější doby především chyběla obecná část úpravy práva přeměn – právo přeměn akciových společností sloužilo prostřednictvím odkazů jako základ pro přeměny ostatních typů společností, i když tato ustanovení často sloužila k ochraně menšinových akcionářů a společníky ostatních společností tímto způsobem chránit třeba nebylo.
- Dosavadní systém odkazů byl komplikovaný a nevedl vždy k jednotnému výkladu.
- Konečně, do nynějška chyběla úprava přeshraničních fúzí mezi společnostmi ze států EU, což odporovalo právu Evropského společenství [dotčená směrnice evropského Parlamentu a Rady 2005/56/EG ze dne 26. 10. 2005 o přeshraničních fúzích kapitálových společností (dále jen „10. směrnice“) měla být transformována do národního práva do 15. 12. 2007]. S cílem zjednodušit současnou právní úpravu se proto český zákonodárce z legislativního hlediska rozhodl pro vytvoření samostatného zákona o přeměnách, neboť, jak se uvádí i v důvodové zprávě, další novelizace obchodního zákoníku by vedla k prohloubení již tak nepřehledné právní úpravy. Zákonodárce přitom vycházel z německého zákona o přeměnách z roku 1994.

Některé zásady

Pro fúzi i rozdělení sice i nadále platí zásada, že zanikající i nástupnické společnosti musí mít stejnou právní formu (§ 66 odst. 1 a § 246 zákona o přeměnách), zákonodárce však z tohoto pravidla připouští řadu výjimek. Veřejná obchodní společnost se tak může např. sloučit s komanditní společností tak, že nástupnická společnost může mít jak formu veřejné obchodní společnosti, tak i komanditní společnosti. Obdobně to platí i pro fúzi sloučením akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. V rámci fúze sloučením však nástupnická společnost nemůže změnit svoji právní formu na jiný typ společnosti, tj. při sloučení dvou akciových společností nemůže z fúze vyjít jako nástupnická společnost s ručením omezeným.

Při fúzi splynutím je toto omezení u kapitálových společností již odstraněno a kupříkladu dvě společnosti s ručením omezeným mohou splynout do nástupnické akciové společnosti stejně, jako např. dvě akciové společnosti mohou splynout do nástupnické společnosti s ručením omezeným (§ 154 odst. 2 a 3 zákona o přeměnách). Ještě dále jde zákonodárce při rozdělení obchodních společností, kde rovněž umožňuje, aby se např. akciová společnost rozdělila na dvě nebo více společností s ručením omezeným (§ 313 zákona o přeměnách), společnost s ručením omezeným na dvě nebo více akciových společ-

ností (§ 312 zákona o přeměnách), ale současně umožňuje totéž i u osobních společností.

Podle § 276 zákona o přeměnách tak při rozdělení veřejné obchodní společnosti mohou mít všechny nástupnické společnosti formu komanditních společností a stejně tak podle § 277 zákona o přeměnách mohou mít při rozdělení komanditní společnosti všechny nástupnické společnosti formu veřejných obchodních společností.

Jako další zásada platí, že nemá docházet k „přesahující“ transpozici evropského práva. Tato zásada vede např. k tomu, že požadavek na vypracování zprávy dozorčí rady o přezkoumání projektu přeměny je proto proti dosavadní právní úpravě bez náhrady vypuštěn, protože taková zpráva není podle evropského práva nutná. Stejně tak postačí dva notářské zápisy, v porovnání s nynější úpravou, podle které jsou nezbytné dva notářské zápisy pro schválení návrhu smlouvy o fúzi, a třetí k uzavření smlouvy o fúzi.

Nejvýznamnější změnou proti dosavadní úpravě je, jak již je uvedeno výše, skutečnost, že zákon o přeměnách připouští přeshraniční fúze společností z EU nebo jiného státu tvořícího Evropský hospodářský prostor; přeshraniční fúze s účastí společností z třetích států proti tomu zůstávají nepřípustné (§ 69). Konečně se prodlužuje doba pro uskutečnění přeměny (doba mezi rozhodným dnem a dnem podání návrhu na zápis) z 9 měsíců na 12 měsíců (§ 10).

Jednotlivé typy přeměn

Zatímco přeměny ve formě rozdělení, převodu jmění na společníka a změny právní formy nedoznaly žádných podstatných koncepčních změn, neplatí toto pro přeměny ve formě fúze, které nově nejsou omezeny již jen na vnitrostátní případy. V následujícím textu bude krátce pojednáno o tom, co se rozumí pod stávajícími formami přeměn a k jakým změnám došlo zákonem o přeměnách.

Rozdělení

Rozdělení může mít tyto formy:

- a) rozdělení se vznikem nových obchodních společností („*Aufspaltung zur Neugründung*“);
- b) rozdělení sloučením („*Aufspaltung zur Aufnahme*“);
- c) kombinací rozdělení se vznikem nových obchodních společností a rozdělení sloučením;
- d) rozdělení odštěpením, které může mít tyto podformy:
 - rozdělení odštěpením se vznikem jedné nebo více nových obchodních společností („*Abspaltung zur Neugründung*“),
 - rozdělení odštěpením sloučením („*Abspaltung zur Aufnahme*“), nebo
 - kombinací rozdělení odštěpením se vznikem jedné nebo více nových obchodních společností a rozdělení odštěpením sloučením.

Proti rozdělení se vznikem nových obchodních společností nebo rozdělení odštěpením se vznikem jedné nebo více nových obchodních společností, kde jmění zanikající společnosti přechází na nově vznikající společnosti, dochází při rozdělení sloučením nebo rozdělení odštěpením sloučením k přechodu jmění na již existující společnosti. Zatímco při rozdělení zaniká rozdělovaná

společnost, při rozdělení odštěpením existuje rozdělovaná společnost dál, pouze přechází část jejího jmění na nástupnické společnosti.

Změny proti dosavadní právní úpravě spočívají v tom, že nová úprava umožňuje doposud sporné tzv. „Spaltung zu Null“ (§ 248 zákona o přeměnách), podle něhož společník zanikající/rozdělované obchodní společnosti se nemusí stát společníkem každé nástupnické společnosti, což může být praktické v případě, kdy dva společníci společnosti s ručením omezeným spolu „nevycházejí“, a každý se stane jediným společníkem v jedné z nástupnických společností; aby se zabránilo situaci, kdy jsou při rozdělení odštěpením tímto způsobem vytlačeni neoblíbení společníci do nové společnosti bez prostředků, vyžaduje se v tomto případě souhlas všech společníků rozdělované společnosti (§ 249 zákona o přeměnách). Dále se ruší zákaz zvláštních výhod pro statutární orgány a znalce rozdělované společnosti; takové zvláštní výhody však musí být uvedeny v projektu rozdělení.

Převod jmění na společníka („nepravý Squeeze-out“)

Společníci nebo příslušný statutární orgán společnosti mohou rozhodnout, že společnost se zrušuje bez likvidace, a že jmění obchodní společnosti včetně všech práv a závazků, a to včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů, převezme jeden přejímající společník. Podmínky pro převod jmění na společníka se liší podle toho, zda jde o osobní nebo o kapitálové společnosti. Zatímco v případě osobních společností je základním předpokladem pro umožnění převodu jmění na společníka, aby předtím zanikla účast všech společníků s výjimkou jediného (v případě komanditní společnosti musí jít o kompleťtáře), v případě obou kapitálových společností je převod jmění možný i v případě, že je ve společnosti společníků více. Předpokladem ovšem je, že přejímající společník je vlastníkem obchodního podílu, se kterým je spojen vklad, jehož výše dosahuje alespoň 90 % základního kapitálu, resp. akcií, jejichž jmenovitá hodnota 90 % základního kapitálu přesahuje. Další předpokladem platným jak pro osobní, tak i pro kapitálové společnosti je, aby byl přejímající společník ke dni podání návrhu na zápis převodu jmění do obchodního rejstříku podnikatelem.

Změna proti stávajícímu právnímu stavu spočívá v tom, že přejímající společník může mít své sídlo/bydliště také mimo Českou republiku, jde-li o stát v rámci EU nebo EHP (§ 3 odst. 2 zákona o přeměnách). V případě družstva je zakotven výslovný zákaz převodu jmění družstva na jeho člena; obecně se zavádí povinnost vytvořit a schválit projekt převzetí jmění; ostatní společníci zanikající společnosti s ručením omezeným nebo akciové společnosti (jsou-li) mají právo na přiměřené vypořádání; právo na jeho vyplacení se nepromlčuje a je stanoveno úročení vypořádání ve výši běžného úroku vyžadovaného bankami v místě sídla zanikající společnosti.

Změna právní formy

Změnou právní formy společnost nezaniká ani nepřechází její jmění na právního nástupce, pouze se mění její vnitřní právní poměry a právní postavení jejích společníků. Změnu právní formy ve veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti schvalují ve smyslu obecného § 16 zákona o přeměnách všichni společníci, a to ve formě notářského zápisu, jehož přílohou je projekt změny právní formy. Změnu právní formy ve společnosti s ručením omezeným

a akciové společnosti schvaluje valná hromada, a to alespoň 3/4 hlasů přítomných společníků, resp. akcionářů (za určitých podmínek musí souhlasit až všichni společníci nebo akcionáři s akciemi, jejichž jmenovitá hodnota dosahuje 90 % na základním kapitálu). O rozhodnutí musí být pořízen notářský zápis.

Dosavadní návrh rozhodnutí o změně právní formy se nahrazuje projektem změny právní formy. Změna proti stávajícímu právnímu stavu spočívá v tom, že je odstraněn zákaz zvláštních výhod pro statutární orgány a znalce měnící se společnosti; je možné zveřejnit projekt přeměny u s. r. o., a. s. nebo družstva bez udání budoucích statutárních orgánů společnosti; volba zástupců zaměstnanců do dozorčí rady se realizuje až po zápisu změny do obchodního rejstříku (§ 371 odst. 2 zákona o přeměnách); společníci s. r. o., akcionáři a. s. a členové družstva, kteří se změnou právní formy nesouhlasí, mají za splnění podmínek stanovených v zákoně právo ze společnosti vystoupit; vystoupení musí mít písemnou formu s úředně ověřeným podpisem a musí být společnosti doručeno do 30 dnů od konání valné hromady nebo členské schůze, která rozhodla o schválení změny právní formy; účast zaniká dnem zápisu právní změny do obchodního rejstříku; vystoupivší společníci, akcionáři, resp. členové družstva, mají právo na vypořádací podíl.

Fúze

Zákonodárce i nadále rozlišuje dva typy fúzí: fúzi sloučením („*Verschmelzung durch Aufnahme*“) a fúzi splynutím („*Verschmelzung durch Neugründung*“). Při fúzi sloučením dochází k zániku jedné nebo více společností, jemuž předchází zrušení bez likvidace. Jména zanikajících společností včetně všech práv a povinností, a to včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů, přechází na nástupnickou společnost. Při fúzi splynutím dochází k zániku dvou nebo více společností, jemuž předchází jejich zrušení bez likvidace. Jména zanikajících společností včetně všech práv a povinností, a to včetně práv a povinností z pracovněprávních vztahů, přecházejí na nově vzniklou nástupnickou společnost.

Fúze je upravena v § 60 až § 242 zákona o přeměnách: v hlavě I jsou obsažena obecná ustanovení, která upravují vnitrostátní i přeshraniční fúze, v hlavě II. až VIII. jsou upraveny vnitrostátní fúze jednotlivých forem společností a konečně v hlavě IX je upravena přeshraniční fúze (§ 180 až § 242 zákona o přeměnách), přičemž se ustanovení o vnitrostátní fúzi přiměřeně použijí i pro přeshraniční fúzi, není-li v hlavě IX stanoveno jinak.

Změny se týkají např. zjednodušeného schválení fúze představenstvem nástupnické akciové společnosti za splnění zákonných předpokladů (§ 129 a násl. zákona o přeměnách); zrušení zákazu poskytnutí zvláštních výhod statutárním orgánům zúčastněných společností při současném uvedení v projektu fúze nebo např. okolnosti, že projekt fúze u s. r. o., a. s. nebo družstva může být zveřejněn při fúzi splynutím i bez udání budoucích orgánů společnosti.

Právní úprava přeshraniční fúze vychází z toho, že se fúze dá rozdělit do dvou fází, jednak na přípravnou fázi, která se vždy řídí právem státu společnosti zúčastněné na fúzi, a jednak na závěrečnou fázi, která se řídí právním řádem toho státu, ve kterém je nástupnická společnost zapsána do obchodního rejstříku, přičemž se také může jednat o stát, ve kterém není žádná ze společností zúčastněných na fúzi usazena. Výměna obchodních podílů, popř. akcií,

a výplata možných doplatků se řídí zákonem o přeměnách jen tehdy, má-li nástupnická společnost mít své sídlo v Česku (§ 205 zákona o přeměnách).

Fúze mezi společnostmi s rozdílnou právní formou jsou povoleny pouze, pokud právní řády všech států, v nichž mají zúčastněné společnosti své sídlo, dovolují vnitrostátní fúze společností těchto různých právních forem (§ 182 zákona o přeměnách). Ačkoli 10. směrnice zavazuje pouze k umožnění přeshraniční fúze kapitálových společností, vyplývá ze svobody usazování stanovené právem společenství, že možnost přeshraniční fúze musí zůstat otevřená také veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti. Na to pamatují § 189 a násl. zákona o přeměnách, které stanoví příslušná pravidla.

K osvědčení toho, zda česká zúčastněná společnost dodržela zákon a pravidla na ochranu společníků, věřitelů a zaměstnanců, je v Česku příslušný notář, který na návrh české zúčastněné společnosti takové osvědčení vystaví (§ 208 zákona o přeměnách). Stejný notář vystavuje i notářské osvědčení o splnění zákonem stanovených požadavků pro zápis přeshraniční fúze do obchodního rejstříku (§ 210 zákona o přeměnách).

Přeshraniční fúze nabývá právní moci dnem zápisu nástupnické společnosti do českého, popř. zahraničního, obchodního rejstříku. Následný výmaz zanikající české společnosti z českého obchodního rejstříku má jen deklaratorní účinky.

Přechodná ustanovení

Přechodná ustanovení k zákonu o přeměnách předvídají, že přeměna proběhne podle předchozí úpravy, pokud návrh smlouvy o fúzi, smlouvy o převzetí jmění společníka, projektu rozdělení nebo smlouvy o rozdělení a převzetí obchodního jmění již byl uložen do sbírky listin obchodního rejstříku, popř. byl zveřejněn záměr přijmout rozhodnutí o změně právní formy v Obchodním věstníku přede dnem nabytí účinnosti (1. 7. 2008) zákona o přeměnách (§ 386).

Výkon rozhodnutí vedený na dávky státní sociální podpory

JUDr. Martina Pulcová

Stále větší a lákavější nabídka nejrůznějších půjček, ať již účelových, nebo půjček neúčelových, „na cokoli“ s sebou nese pro řadu občanů i riziko, že půjčené peníze nebudou lidé schopni včas a řádně splácet. V okamžiku, kdy zjistí, že na úhradu dluhů nemají dostatečné finanční prostředky, je jen otázkou času, kdy dojde k nepopulárnímu kroku ze strany věřitele – k exekuci.

Tak, jak v současné době přibývá exekučních řízení, přibývá i případů, kdy se spory ve věcech výkonu rozhodnutí zabývá Nejvyšší soud České republiky. V mnoha případech jde o rozhodnutí, mající ve věci samé po právní stránce zásadní význam. To znamená, že Nejvyšší soud řeší otázku, která jeho rozsudkem nebyla dosud vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo samotným Nejvyšším soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li tuto otázku v rozporu s hmotným právem.

JUDr. Martina Pulcová je odbornicí na problematiku exekučního řízení